

Presse: Husk hverdagslivet i energiomstillinger

Udgives: 1 november 2019

ENERGISE
EUROPÆISK NETVÆRK FOR FORSKNING, GOD PRAKSIS
OG INNOVATION FOR BÆREDYGTIG ENERGI

Hvilken rolle spiller hverdagslivet for klimakrisen? ENERGISE Living Labs reducerer energiforbruget ved at udfordre sociale komfortnormer i hjemmet.

Som reaktion på de stadig mere komplekse og påtrængende klimaforandringer, arbejder Europa-Kommissionen på at skærpe klima- og energimålsætninger der kan reducere CO₂ emissioner og 'afkarbonisere' økonomien. Omfanget og hastigheden for at opnå forandringer er dog langt fra tilstrækkelig, hvis vi skal nå den nødvendige omstilling af energisystemet. Det bliver mere og mere tydeligt, at opfyldelsen af energimålene kræver langt større forståelse for de komplekse aspekter af energiforbrugsmønstre og energibehov, ligesom det bliver stadig mere tydeligt at mennesker, hverdagsliv og husholdninger spiller en rolle i energiomstillinger. **Derfor er det centralt at udfordre sociale normer og vaner knyttet til energiforbrug i hjemmet.**

Som en del af et innovativt forskningsinitiativ, har [ENERGISE](#) konsortiet lanceret ENERGISE Living Labs, som netop har til formål at udvikle og teste forskellige muligheder for at udfordre og forandre energiforbrugsmønstre i hjemmet. ENERGISE Living Labs har fundet sted i 8 lande¹, og har alt i alt involveret mere end 300 husholdninger på tværs af Europa (heraf 38 i Danmark). Samtlige husholdninger har fra september til december 2018 udfordret deres forbrug tilknyttet tøjvask og opvarmning i hjemmet.

Resultaterne fra ENERGISE Living Labs viser, at det er muligt at reducere vores energiforbrug, når mennesker får tid og rum til at eksperimentere med og udfordre hverdagspraksis - og dermed bryde med anderkendte normer.

ENERGISE Living Lab metodiske tilgang står i kontrast til mere almindeligt anvendte tilgange, der fokuserer på forandring som værende et spørgsmål om teknologisk optimering eller ændring i individuel adfærd. [ENERGISE-projektet har vist at disse tilgange præger langt de fleste europæiske energiforbrugsinitiativer](#) selvom disse sjældent adresserer de komplekse hverdagslivsmønstre og sociale normer, som vores dagligdag er resultat af. Da de traditionelle metoder endnu ikke har knækket forbrugskurven, fokuserer ENERGISE Living Labs på at forstå og udfordre hverdagslivets sociale normer.

Resultater og erfaringer fra ENERGISE Living Labs fremhæver og anbefaler følgende aspekter for at opnå bæredygtig energiomstilling:

1. Anerkend menneskers hverdagspraksisser

Fremfor at hovedparten af (miljø og klima) initiativer fokuserer på at ændre menneskers adfærd og udvikle smarte teknologier, bør indsatserne i langt højere grad målrettes på at ændre

menneskers rutiner og vaner, eller såkaldte praksisser. Med andre ord bør fremtidige indsatser anerkende hvordan forbrug er indvævet i stort set alt hvad vi gør, og dermed placere mennesker (og praksis) i midten af udviklingen af smarte teknologier. Det vi reelt "gør" bør med andre ord være omdrejningspunkt for at forandre vores "normale" måder at gøre tingene på. Fremtidige interventioner må derfor nødvendigvis tage højde for menneskers handlerum til at regulere, kontrollere, styre og ændre egne komfortvaner, og dermed tilpasses menneskelig interaktion. Udledte konkrete eksempler fra ENERGISE-projektet er at designe opvarmningssystemer brugervenlige, intuitive og tilgængelige, samt at sikre at vaskemaskineprogrammernes transparens i forhold til at vise energiforbrug.

2. Skab møde- og handlerum for at eksperimentere

I forlængelse af ovenstående punkt, forankres og forandres bæredygtige forbrugsvaner ved at mennesker mødes og eksperimentere, udvikler, debatterer, diskuterer og deler deres opfattelser af (energi)forbrug og relaterede normer. Således bør fremtidige interventioner skabe "sociale laboratorier" hvor mennesker med forskellige baggrunde (både professionelt og socialt) har mulighed for at udfordre det ressourcekrævende hverdagsliv og skabe/udvikle alternativer dertil. Social læring og reflektive oplysende processer giver plads til at mennesker får tid og plads til at eksperimentere og medbringer større forståelse og erfaring med grønnere alternative veje. Engagement og positive erfaringer er stærke katalysatorer i forhold til at "rekruttere" og sprede de gode vedvarende forandringer og erfaringer, som deslige potentielt kan influere positivt på andre forbrugsområder.

3. Udfordr eksisterende normer

For at skabe grundlæggende forandringer, skal interventioner turde udfordre eksisterende normer (gerne langt mere eksplicit) ved at skabe rum for alternative mindre ressourcekrævende veje dertil. Denne proces skal funderes på dybdegående viden og indsigt i hvad mennesker gør, og hvordan vi bruger og lever i vores hjem. Udfordringen af normer bør derfor bl.a. tage højde for de sensoriske aspekter af energiforbrug. Som eksempel kunne man med fordel udfordre "retten" til at vi skal kunne gå med bare fødder og sidde i en t-shirt i vindueskammen, og på den måde understøtte refleksioner og diskussioner om tendensen til det stigende komfort niveau. I stedet for at fokusere på at udvikle mere energieffektiv teknologi og boliger, er det nødvendigt at udfordre vores opfattelse af retten til "plads" og "høje temperaturer" i forbindelse med vores bolig. Gennem ENERGISE-projektets tilgang blev det eksempelvis bekræftet hvordan normer er stærkt forbundet med kønsstereotype normer og forestillinger (fx opfattelsen af at vasketøj er kvinders ansvar). For at intervenere i vaske- og varmeforbrug kunne man med fordel designe og målrette indsatser der tager højde for disse.

4. Få magtfulde aktører på banen

Omstillingen kræver at både offentlige og private aktører fra mange forskellige sektorer aktivt kommer på banen. Essentielt bliver det derfor at indkredse, hvem der er og bør være meningsskabere fx ift. at "bo småt" og "gå i brugt tøj". Ud over udpegning af (de mest magtfulde) aktører, er der behov for at samle indflydelsesrige meningsskabere der tør udfordre gængse forestillinger og konventioner. Gennem bred involvering skabes grobund for at udfordre eksisterende normer, og fremme mere robuste bæredygtige løsninger. Selvom ENERGISE-projektet viser at individet har et handlerum og lykkes med at reducere opvarmning med 1 grad, har de reelle energibesparelser været begrænsede, hvorfor varmereduktioner i boliger kræver langt mere omfattende og strukturelle ændringer. Et bredt samarbejde mellem mange aktører er således en forudsætning for, at normer kan omsættes til reelle reguleringer på systemniveau.

5. Indsatser bør være langsigtede og områdebaserede

Interventioner der katalyserer eksperimenterende møderum for og med brugere, og som samtidig inddrager mange betydningsfulde aktører fra forskellige sektorer (både offentlige og private) har et langt tidsperspektiv foran sig. Sociale normer er langtid undervejs og samtidig i konstant forandring. Den bæredygtige omstilling "har travlt" hvorfor de kulturelle forandringer på den ene side bør "kick startes", samtidigt med at vi må erkende at de mest effektfulde "frugter" først kan høstes om mange år. I den sammenhæng er det vigtigt hurtigt at udpege og høste løsthængende frugter, såsom at fjerne pletter og lufte tøj, samt fordelene ved at sænke temperaturen i soveværelset. ENERGISE-projektet understreger nødvendigheden af, at udvikle initiativer der fremmer kollektiv handling og fælles engagement. Selvom både den individuelle og kollektive tilgang i ENERGISE-projektet medførte et højt engagement blandt deltagerne, var begge tilgange alt for ressourcekrævende og giver dermed ikke et realistisk billede af den fremtidige omstillingsproces. Dertil skal det understreges af de stedsspecifikke kontekster (sociale og fysiske forhold i områder) er altafgørende når interventioner skal designes for fremtiden.

Hvad skete der undervejs i ENERGISE Living Labs, og hvad var de vigtigste målbare resultater?

De deltagende husholdninger tog del i to udfordringer under ENERGISE Living Lab perioden:

- De forsøgte at **halvere antal af ugentlige vaske** over en periode på 4 uger (oktober 2018); og
- De forsøgte at **reducere indendørstemperaturen til 18 grader** over en periode på 4 uger (november 2018)

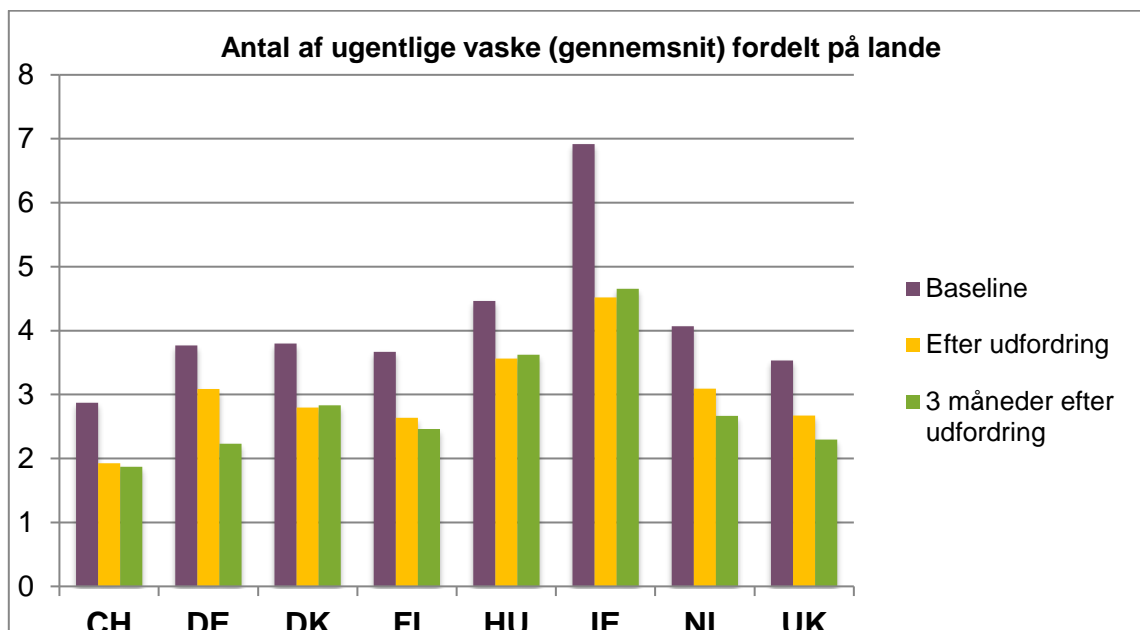
Udfordringerne var designet til at skabe en stor forandring i hverdagen for de involverede deltagere, således at rutiner og vaner, der ellers ikke ofte pilles ved eller adresseres, blev udfordret. Dette gjaldt særligt de sociale normer knyttet til vask og varme.

I stedet for at behandle problemerne med energiforbrug som et spørgsmål om teknologisk eller økonomisk optimering, har ENERGISE fokuseret på at adressere og udfordre praksisser, sociale normer og infrastrukturer der på engang underbygger og fastholder bestemte (ressource tunge) forbrugsmønstre.

Lokale ENERGISE teams har, i 8 forskellige lande, guidet de deltagende husholdninger igennem den samme ENERGISE [Living Lab proces](#), som har bygget på at udfordre praksisser, normer og strukturer ved at skabe tid og rum til at eksperimentere med vask og varme igennem måling, dagbøger, samtale, tips, tricks, udfordringer og udfordringskasser.

Igennem arbejdet med ENERGISE Living Labs har ENERGISE teamet erfaret, at det var **muligt for deltagerne at reducere komforttemperaturer med 1°C (i november)ⁱⁱ og reducere antallet af ugentlige vaske med mindst 1 vask. I mange tilfælde var reduktionerne endnu større.**

Som det ses af nedestående graf, blev antallet af ugentlige vaske reduceret i alle deltagende lande, og reduktionerne blev fastholdt i minimum 3 måneder efter ENERGISE Living Lab perioden var afsluttet (viste det opfølgende studie).^{iiiiv} Tabellen nedenfor viser reduktionen i temperaturer og i antal af ugentlige vaske, både på tværs af alle Living Labs, og for de danske Living Labs.^{v and vi}

Gennemsnitsreduktion i indendørs temperatur samt antal af ugentlige vaske			
Ændring i indendørstemperatur		Ændring i antal af ugentlige vaske	
Stuetemperatur på tværs af alle ELLs	Stuetemperatur i de danske ELLs	På tværs af alle ELLs	For de danske ELLs
Fra 21.1°C to 20.1°C	Fra 21,5 til 20,9	Fra 4.2 til 3.1	Fra 3,7 til 2,4
1°C reduktion	0,6°C reduktion	1.1 vask mindre om ugen (26% reduktion)	1.3 vaske mindre om ugen (37% reduktion)

Kilde: Ugentlige spørgeskemaer; gennemsnit fra lige før udfordring og lige efter udfordring.

VIL DU VIDE MERE OM ENERGISE?

- Se vores ENERGISE video: https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=b4-vDfkWMeU
- Besøg vores ENERGISE hjemmeside: <http://energise-project.eu/about-ENERGISE>

KONTAKT

Presse:

Charlotte Louise Jensen, Aalborg Universitet // cjensen@plan.aau.dk // 26815010
Freja Friis, Aalborg Universitet // frf@sbi.aau.dk // 24492993

Project coordinator:

Gary Goggins, National University of Ireland Galway // gary.goggins@nuigalway.ie

ENERGISE

- ENERGISE står for European Network for Research, Good Practice and Innovation for Sustainable Energy
- Koordineret af National University of Ireland, Galway
- Finansieret af den Europæiske Unions Horizon2020 program
- Web: <http://www.energise-project.eu/>, Email: info@energise-project.eu

ⁱ Danmark, England, Finland, Holland, Irland, Schweiz, Tyskland, Ungarn

ⁱⁱ I de tilfælde hvor en husholdnings registrerede indendørstemperatur var over 18 grader Celcius. Gennemsnitstemperaturen for alle deltagende husholdninger var på 20 grader celsius før udfordringsperioden. Vi har ekskluderet måledata hvor husholdninger i forvejen havde en indendørs temperatur på under 18 grader, hvad enten dette var et aktivt valg, en vane eller pga. fattigdom.

ⁱⁱⁱ Variationen af antal vaske på tværs af lande, skyldes primært variationer i sammensætninger af de nationale Living Labs (f.eks. størrelsen på husholdningerne). Kilde: [Report on analysis of ENERGISE Living Labs \(D5.2\)](#)

^v Kilde: [Analyserapport af ENERGISE Living Labs \(D5.2\)](#)

^{vi} Kilde: [ENERGISE Living Lab Rapport - Danmark](#)

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation programme under Grant Agreement No 727642.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. Neither the INEA nor the European Commission is responsible for any use that may be made of the information contained therein.

